

Koulu-työelämäyhteistyö lukiossa

Lukion opetushenkilöstön tukimateriaali

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Tämä materiaali on tuotettu Oulun yliopiston ja Oulun kaupungin yhteishankkeessa nimeltä KoKiVa (Koulutuksellinen kiinnostus ja valinnat), jota rahoitti Euroopan sosiaalirahasto 1.6.2022–31.10.2023. Hankkeen työntekijät olivat Jenni Korpi, Satu Kaleva, Marguerite Guibert, Anna Haapakangas, Marjo Vilppola, Ella Saarenpää-Kervinen ja hankkeen vastuhenkilö Hanni Muukkonen (Oulun yliopisto) sekä Kati Ilkka ja Vilma Nikkanen (Oulun kaupunki).

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

KoKiVa- hankkeen tulosten ja materiaalien jalkauttamisen avoimeksi oppimateriaaliksi mahdollisti Maj ja Tor Nesslingin säätiön jalkauttamisrahoitus 1.3.2024–15.12.2025. Hankkeen työntekijät olivat Suvi-Tuuli Hukkanen ja Jenni Korpi sekä hankkeen vastuhenkilö prof. Hanni Muukkonen.

Kiitämme lämpimästi rahoittajia työn tukemisesta sekä kaikkia hankkeisiin ja jalkauttamiseen osallistuneita opettajia, työelämäedustajia ja opiskelijoita palautteesta ja arvokkaista keskusteluista ja kokemusten jakamisesta. Näiden perusteella on kehitetty nyt käsillä olevia koulutusmateriaaleja.

Esipuhe

Tämä tukimateriaali on tarkoitettu opettajille ja ohjaajille, jotka järjestävät lukiolaisten työelämävierailun. Materiaali tarjoaa vinkkejä vierailun suunnitteluun työelämäedustajan kanssa sekä työskentelyvinkkejä ennen vierailua, vierailun aikana ja sen jälkeen.

KoKiVa-hankkeessa kehitimme ja testasimme sukupuolisensitiivistä työelämä-vierailumallia lukioissa työelämän kanssa tehtävää yhteistyötä varten. Koulutus- ja urapolut ovat vahvasti sukupuolittuneita Suomessa ja siksi kehitimme ja testasimme yhdessä lukion aineenopettajien ja opinto-ohjaajien sekä työelämän edustajien kanssa mallin, verkkosivuston sekä opetusmateriaalin. Hankkeen tavoitteena oli kehittää malli, jonka avulla vahvistaa nuorten ymmärrystä työelämästä ja tarjota näkökulmia entuudestaan tuntemattomille aloille roolimallien kertomana. Pilotoimme mallia ICT-alan naispuolisten edustajien sekä opetus- ja kasvatustieteiden miespuolisten edustajien kanssa. Hankkeen kehittämistyössä olivat mukana Oulun alueen organisaatiot, aineenopettajat, opinto-ohjaajat sekä lukiolaiset, joiden kokemukset ja näkemykset ovat ohjanneet materiaalin sisältöjen muotoutumista. Nyt KoKiVa-hankkeessa tuotettu materiaali on koottu koulutusmateriaaliksi, jota voidaan hyödyntää osana lukion opinto-ohjausta sekä aineenopettajien toimesta eri oppiaineiden opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tukimateriaalin kokoamisessa on hyödynnetty hankkeessa tuotettua materiaalia, hankkeen aikaisia kokemuksia kehitys- ja testaustyöstä ja ajankohtaisia tuloksia tutkimuskentältä. Toivomme on, että tämä materiaali toimii käytännön työkaluna opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, ja ennen kaikkea innostaa lukiolaisia pohtimaan omaa tulevaisuuttaan ja suhdettaan työelämään.

Osoitamme kiitoksemme molemmille hankkeissa työskennelleille ja hankkeita rahoittaneille. Haluamme osoittaa kiitoksemme myös hankkeiden toimenpiteisiin osallistuneille lukioiden henkilökunnalle, työelämäedustajille, nuorille.

Kiitos myös Mervi Heikkiselle haastattelusta ja Kati Ilkalle äänitteestä sekä mahdollisuudesta hyödyntää näitä osana avoimia oppimateriaaleja.

Antoisia lukuhetkiä toivottavat Jenni, Suvi ja Hanni

22.9.2025

Tervetuloa valmistautumaan lukiolaisten työelämävierailuun!

Tämä tukimateriaali on tarkoitettu lukion opetushenkilökunnalla työelämävierailujen suunnittelun ja toteutuksen tueksi. Materiaali sopii lukio-opetuksen yhteydessä tehtäviin työelämävierailuihin, joissa opiskelijat tutustuvat eri aloihin ja ammatteihin paikallisissa yrityksissä tai organisaatioissa.

Tavoitteena on, että tukimateriaali auttaa toteuttamaan pedagogisesti toimivan vierailun. Tukimateriaalissa on ohjeita, tietoa ja materiaaleja työelämävierailun toteuttamiseen ja vierailijan löytämiseen. Se sisältää käytännön ohjeita, taustatietoa ja valmiita sisältöjä, kuten ladattavia pdf-dioja, joita voi hyödyntää osana opetusta ennen vierailua, sen aikana ja jälkeen. Materiaalin läpikäyminen vie n. 20min ja sisältää myös lisäluettavaa, joihin voit tutustua oman kiinnostuksen ja aikaresurssin mukaan.

Vierailujen avulla nuoret pääsevät tarkastelemaan osaamistaan, vahvuuksiaan ja tunnistamaan opiskelun sekä työelämän välisiä yhteyksiä opiskeltaviin oppiaineisiin. Tavoitteena on, että vierailun jälkeen nuorilla olisi enemmän eväitä suunnitella uravalintojaan kiinnostuksen ja vahvuuksien ohjaamina. Näin autetaan nuoria suunnittelemaan tulevaisuuden uravalintoja lisäämällä tietoa työelämästä osana lukio-opintoja.

Voit aloittaa tutustumisen tämän materiaalin aiheisiin katsomalla seuraavan animaation:

<https://youtu.be/iRnbXe4VKPI?si=S47FZju-uC7YoZ22>

Sisällysluettelo

(klikkaa otsikkoa niin pääset haluamaasi kohtaan)

1. Johdanto.....	6
1.1. Nuoret kaipaavat tietoa työelämästä	6
1.2. Sukupuolisensitiivisen ohjauksen merkitys	6
2. Ennen vierailua	10
2.1. Tarvittavat aikaresurssit	10
2.2. Vierailu on pedagoginen kokonaisuus	11
2.3. Opetushenkilön ja työelämäedustajan roolit	12
2.4. Huomioi nämä erilaisissa toteutustavoissa ennen vierailua	13
2.5. Oppitunti 1 – orientaatio vierailuun	13
3. Vierailun aikana.....	14
3.1. Huomioi nämä erilaisissa toteutustavoissa vierailun aikana	14
4. Vierailun jälkeen	15
4.1. Oppitunti 2 – vierailu ja purku opiskelijoiden kanssa.....	15
4.2. Tukea vierailun purkamiseen	15
Lisäopetusmateriaalit.....	17
Elämänpolkutehtävä opetushenkilöstölle.....	17
Tehtäviä alojen segregatioon liittyen	20
Lisäluettavaa	21
Ammattialojen sukupuolittuneen segregatian purku vaatii huomiota	21

1. Johdanto

Opetussuunnitelma ja taustalla vaikuttava uudistunut lukiolaki tuovat työelämälähtöisyyden osaksi kaikkea lukio-opetusta. Työelämävierailu tukee opetusta, oppimista ja nuorten kiinnostusten ja vahvuuksien suuntautumista kohti tulevaisuuden koulutus- ja urapolkuja.

1.1. Nuoret kaipaavat tietoa työelämästä

Työelämä, osaamistarpeet sekä tavat tehdä työtä muuttuvat nopeasti mm. teknologian kehityksen, kestävyysmurroksen ja globalisaation myötä. Muistatko omia ajatuksiasi opinto- ja urapolustasi lukioikäisenä? Millaiselta työelämä silloin näytti? Kuuntele oheinen aikamatkaäänite (n. 2 min) ja palaa hetkeksi näihin tunnelmiin. Aikamatka auttaa sinua orientoitumaan vierailuun nuorten näkökulmasta.

Kuuntele äänite täältä: [Aikamatkaäänite](#) (kesto n. 2 min)

Nuoret toivovat lukion opintoihin työelämälähtöisyyttä, jotta tulevaisuuden suunnitelmien tekeminen olisi helpompaa ja jo opintojen aikana heille muodostuisi realistisia näkökulmia työtehtävistä ja yleensä työelämästä.

Lue lisää:

Nuorten näkemyksistä työelämästä voit halutessasi lukea esimerkiksi:

- Lukiolaisbarometristä (<https://lukio.fi/lukiolaisbarometri/>)
- Nuorten yrittäjyys ja talous NYT Tulevaisuusraportista: (<https://nuortennyty.fi/opettajille/>)

1.2. Sukupuolisensitiivisen ohjauksen merkitys

Sukupuoleen voidaan suhtautua useasta eri lähtökohdasta. Sukupuolisensitiivisessä lähtökohdassa tunnistetaan sukupuoleen liitettyjen kulttuuristen merkitysten vaikutukset. Samalla näkökulma siirtyy lapsista heitä kasvattaviin ja ohjaaviin

aikuisiin. Keskeiseksi kysymykseksi nousee kasvattajan oma toiminta sekä toimintaa ohjaavat käsitykset, oletukset ja ennakkoluulot (1).

Koulutus ja työmarkkinat Suomessa ovat eriytyneet eli segregoituneet sukupuolen mukaan (2). Sukupuolierot ilmenevät yksilön puheessa ja käytöksessä usein huomaamatta ja tarkoittamatta ja näiden tiedostamattomien toimintatapojen ja suhtautumisten näkyväksi tekeminen mahdollistaa tasa-arvoisten käytäntöjen kehittämisen (3).

Sukupuolen mukaista eriytymistä on nähtävissä jo koulussa (4). Koulutusaloilla ja työmarkkinoilla sukupuolittuminen heijastuvat kaikkien sukupuolten palkkoihin ja tehtäviin sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiinsa (5). Tätä voidaan purkaa muun muassa sukupuolisensitiivisillä toimintatavoilla.

Sukupuolisensitiiviset lähestymistavat ohjauksessa ovat tärkeitä kaikkien sukupuolten näkökulmasta. Kun halutaan lieventää sukupuolijakoa työelämässä, on ohjattava oppilaat näkemään uusia koulutus- ja uramahdollisuuksia sekä kannustettava nuoria tekemään valintoja omien kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien pohjalta (6). Pysyvä kiinnostus syntyy vaiheittain, ja sen saavuttamiseksi tarvitaan tukea ja tietoa (7). Kyseessä ei siis ole ominaisuus joka henkilöllä joko on tai ei ole.

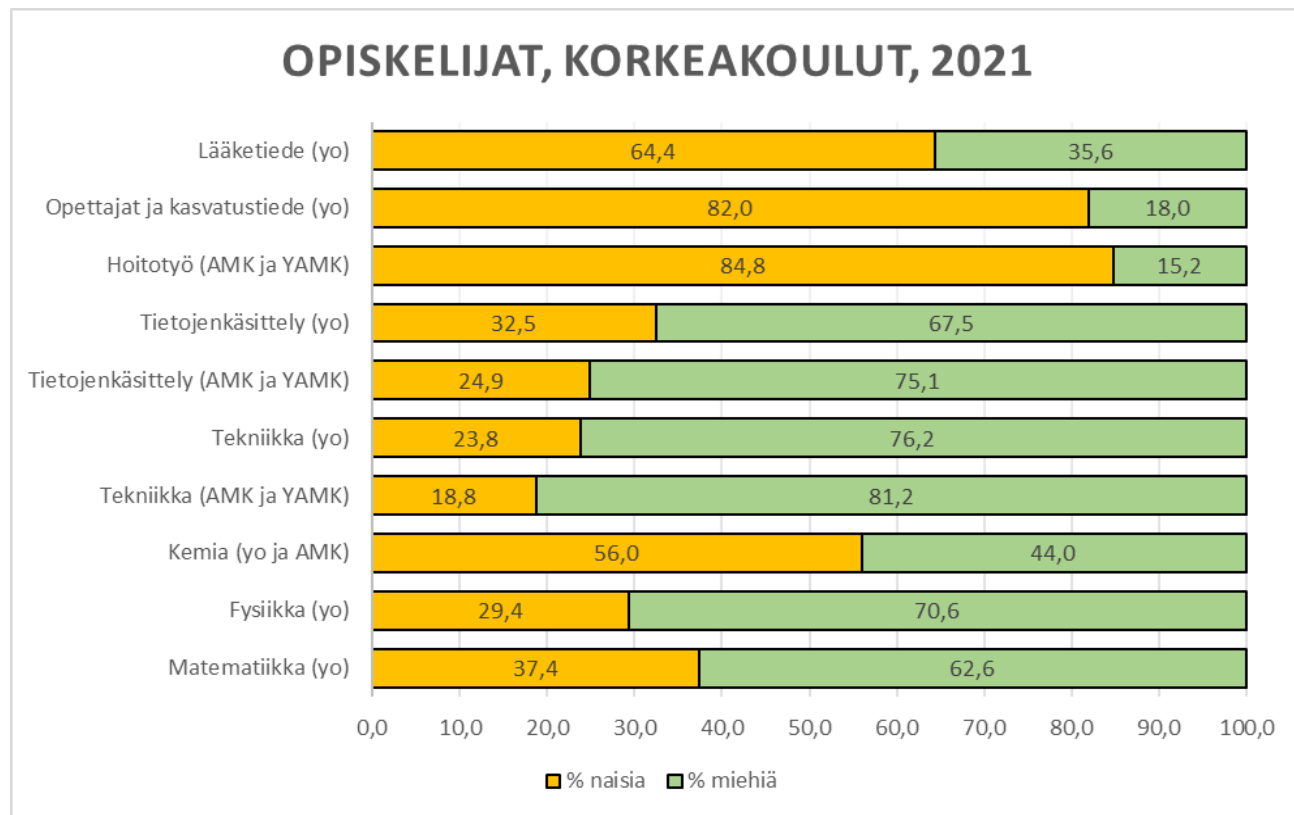
Sukupuolitietoisilla lähestymistavoilla voidaan lieventää sukupuolen uravalintoja ohjaavaa vaikutusta (8). Vierailumallin suunnittelun tavoitteena on ollut edistää tätä tavoitetta lisäämällä tietoisuutta ilmiöstä, tukemalla opetushenkilöstöä ja vierailijaa sekä tarjoamalla nuorille roolimalleja.

Haastattelimme yliopistonlehtoria ja tutkijaa Mervi Heikkinen tasa-arvosta, sukupuolesta sekä intersektionaalisuudesta.

Katso haastattelu täältä:

[Asiantuntijahaastattelu - Mervi Heikkinen](#) (tekstitetty)

Alojen segregoituminen Suomessa

Kuva 1: Alojen segregoituminen. Lähde: Tilastokeskus, Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnot, 2021.

Lue halutessasi lisää sukupuolten segregatiosta lisämateriaaleista:

[Ammattialojen segregatio sukupuolen mukaan vaatii huomiota](#)

Lähteet:

- 1) Katainen, R. (2014). Varhaiskasvatusta sukupuolisensitiivisesti. Teoksessa *Erkanevat koulutuspolut –Koulutuksen tasa-arvon tila 2010-luvulla (toim. Pulkkinen & Roihuvuo, 2014)*.
- 2) THL. (2023). Ammattialojen sukupuolen mukainen segregatio—THL. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/tyo-ja-toimeentulo/ammattialojen-sukupuolen-mukainen-segregatio>
- 3) Juutilainen, P.-K. (2007). Sukupuoli lukion opinto-ohjauskeskusteluissa. *Kasvatus*, 38(2), 134–143.
- 4) Jääskeläinen, L., Hautakorpi, J., Onwen-Huma, H., Niittymäki, H., Pirttijärvi, A., Lempinen, M. & Kajander, V. (2015). Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2015:5.
- 5) Keski-Petäjä, M., & Witting, M. (2018). Alle viidennes opiskelijoista opinnoissa joissa tasaisesti naisia ja miehiä – koulutus-alojen eriytyminen jatkuu | Tieto&trendit. Tilastokeskus. <https://www2.tilastokeskus.fi:443/tietotrendit/artikkelit/2018/alle-viidennes-opiskelijoista-opinnoissa-joissa-tasaisesti-naisia-ja-miehia-koulutusalojen-eriytyminen-jatkuu/>
- 6) Kuusi, H., Jaku-Sihvonon, R., & Koramo, M. (2009). Koulutus ja sukupuolten tasa-arvo [Sarjajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/71646>
- 7) Hidi, S., and K. A. Renninger. (2006). “The Four-phase Model of Interest Development.” *Educational Psychologist* 41 (2): 111–127. doi:10.1207/s15326985ep4102_4
- 8) Opetushallitus. (2023). Sukupuolittietoinen opetus ja ohjaus. Opetushallitus. <https://www.opi.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sukupuolittietoinen-opetus-ja-ohjaus>

Miten huomioida sukupuolisensitiivisyys opetuksessa ja ohjauksessa?

Alla muutama vinkki, miten huomioida sukupuolisensitiivinen lähestymistapa, kun puhut nuorten kanssa koulutukseen ja työelämään liittyvistä asioista.

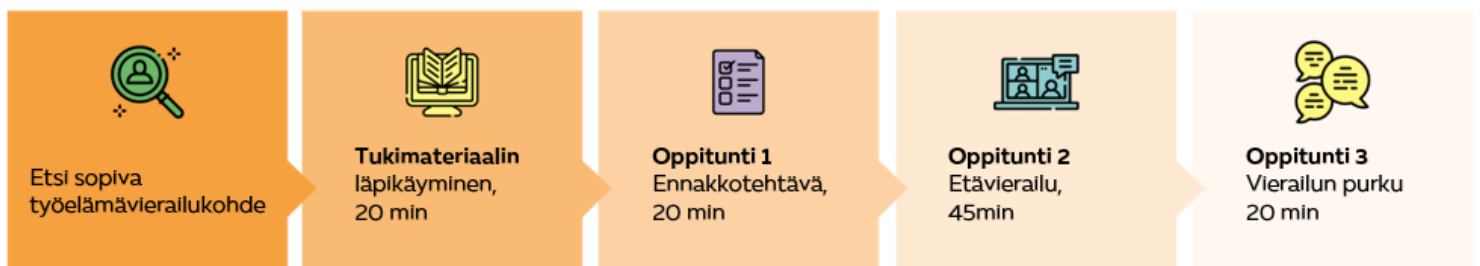

2.Ennen vierailua

2.1. Tarvittavat aikaresurssit

Työelämävierailumallia voi soveltaa omaan aikatauluun sopivaksi. Suunnittelussa on huomioitu käytettävän ajan rajallisuus. Seuraavilta sivuilta löydät tarkemmin tietoa ja ideoita, miten toteuttaa mallin eri vaiheita.

Työelämävierailun prosessi opetushenkilöstölle

Aikataulutus

- Opetushenkilöstön tukimateriaalin läpikäyminen n. 20 min
- Valmistautuminen nuorten kanssa vierailua edeltävällä oppitunnilla n. 20 min
- Työelämävierailu yhden oppitunnin aikana: vierailun kesto minimissään 45 min
- Vierailun purku n.20 min

2.2. Vinkkejä työelämävierailijan löytämiseen

Työelämävierailijan löytäminen omalle opintojaksolle voi tuntua haastavalta ja kuormittavalta. Tässä on kuitenkin joitain vinkkejä, joita voit hyödyntää etsiessäsi vierailijaa oppitunnillesi. Työelämävierailijan etsimisessä kannattaa hyödyntää:

- **oman oppiaineen opettavia sisältöjä**, jotka liittyvät vierailijan työtehtäviin tai koulutukseen. Tällöin vierailu on helposti sidottavissa osaksi opintojakson aiheita, eikä se jää irralliseksi.
- **opiskelijoiden toiveet ja kiinnostuksenkohteet**, jolloin opiskelijat ovat jo valmiiksi investoituneita vierailuun. Opiskelijoilta voi tiedustella esimerkiksi heidän omia tulevaisuutensa toiveammatteja ja valikoida vierailijan ammatin niiden joukosta.
- **koulun alumniverkosta**, jos koululla on valmis alumniverkosto voi sieltä löytyä hyviä kontakteja tai omien vanhojen opiskelijoiden joukosta.
- **opiskelijoiden huoltajien** kiinnostusta työelämävierailijoiksi kannattaa tiedustella. Huoltajat ovat opetushenkilöstölle jo tuttuja hahmoja, jolloin muun muassa yhteydenpito vierailusta on helpompaa.
- **paikallisia yrityksiä ja toimijoita**, joihin voisi ottaa yhteyttä.

2.2. Vierailu on pedagoginen kokonaisuus

Työelämävierailun onnistuminen vaatii suunnitelmallisuutta. Sekä opettajan että vierailijan valmistautuminen vierailuun tukimateriaalin avulla tukee pedagogisesti laadukasta lopputulosta. Pohdi ennen vierailua, mikä on vierailun tavoite ja mitä haluat nuorten oppivan työelämävierailun aikana?

Sopikaa työelämäedustajan kanssa ennen vierailua:

- **Toteutustapa:** etävierailu, vierailu koululle vai vierailu yrityksen tiloihin
- **Kesto:** Vierailu on ohjeistettu sopimaan yhdelle lukion oppitunnille (75min), vieden tästä **n. 45min**. Voitte sopia myös pidemmästä kestoista.
- **Käytännön järjestelyt ja mahdolliset lisätiedot opiskelijaryhmästä**
- **Keskinäinen roolitus ja työnjako:** haluatko hyödyntää osaamistasi ja opiskelijaryhmän tuntemusta vuorovaikutuksen luomisessa vai olla enemmän kuuntelijan roolissa?

Käyttekö [lisäopetusmateriaaleista](#) löytyvää elämänpolkutehtävää punaisena lankana vierailulle? Mikäli tämän käytöstä sovitaan yhdessä, tehtävän tekevät opettaja, opiskelijat ja työelämäedustaja vierailuun valmistautuessaan. Työelämäedustaja esittelee urapolkunsa tehtävän kautta vierailun aikana, sitä voidaan hyödyntää opiskelijoiden orientaationa vierailuun sekä vierailun purkamisessa. Tehtävä auttaa lukiolaisia oman elämänpolun vaiheiden hahmottamisessa.

2.3. Opetushenkilön ja työelämäedustajan roolit

Opetushenkilö (aineenopettaja tai opinto-ohjaaja)

- etsii sopivan vierailukohteen
- ottaa yhteyttä valittuun organisaatioon ja sopii vierailuajan
- käy läpi opetushenkilöstön tukimateriaalin
- valmistautuu vierailuun tukimateriaalien avulla
- toteuttaa vierailun opintojaksolla (lähi- tai etätoteutus)
- vierailun jälkeen yhteenvetokeskustelu oppitunnin päätteeksi tai seuraavalla oppitunnilla

Työelämäedustaja

- käy läpi työelämäedustajan tukimateriaaliin ennen vierailua
- valmistautuu vierailuun tukimateriaalien avulla
- laatii esityksen vierailun toteuttamisen tueksi
- toteuttaa vierailun lukion opintojaksolle (lähi- tai etätoteutus)

Jaathan työelämäedustajille suunnatun tukimateriaalin, joka löytyy seuraavan linkin takaa: [Työelämäedustajien tukimateriaali](#).

2.4. Huomioi nämä erilaisissa toteutustavoissa ennen vierailua

Vierailu organisaation tiloihin

- opettajan ja oppilaitoksen vastuu opiskelijoista, tarvittaessa rehtorin ja huoltajien tiedotus asiasta
- käy läpi opiskelijoiden kanssa mahdolliset turvallisuuteen ja tietosuojaan liittyvät huomiot

Vierailija tulee koululle

- keskustelut ja opiskelijoiden aktiivinen rooli tuovat lisäarvoa lähivierailulle
- vuorovaikutuksen lisääminen esimerkiksi etukäteen kerätyillä kysymyksillä tai Padletin luomisella, johon opiskelijat voivat vierailun aikana lisätä kysymyksiä

Etävierailu

- valitkaa käytettävä etäkokouspalvelu (esim. Teams.), luo kutsulinkki ja lähetä se vierailijalle
- Selvitä sopiva vaihtoehto saada opiskelijat näkymään mukaan etäkokoukseen:
 - Millainen teknologia omassa luokassasi on? Voitko hyödyntää oman koneen kameraa?
 - Onko koulussa hyödynnettävää luokkaa, jossa on etäkokouksiin suunniteltu teknologia?
 - Liittyvätkö kaikki opiskelijat omilta koneiltaan mukaan kokoukseen? Mikäli opiskelijat liittyvät omilta koneiltaan kokoukseen, kameran pitäminen päällä parantaa keskittymistä

2.5. Oppitunti 1 – orientaatio vierailuun

Valmistaudu opiskelijoiden kanssa vierailuun tutustumalla vierailijan edustamaan alaan ja organisaatioon. Tutustukaa yrityksen nettisivuihin.

- Voitte orientaationa esimerkiksi
 - kerätä opiskelijoiden mielikuvia vierailijan edustamasta alasta tai työpaikasta
 - tiedustella opiskelijoiden kiinnostusta alaa kohtaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä
 - pohtia, mitä tietoja ja taitoja alalla voisi tarvita ja miten se liittyy kyseisen oppiaineen sisältöihin

Voit ladata valmiin pdf- diaesityksen tästä: [Oppitunti 1 – orientaatio vierailuun.](#)

Ohjeista opiskelijoita tarvittaessa täyttämään oma elämänpolku kotitehtävänä. Voitte aloittaa tehtävän aikataulun salliessa myös oppitunnilla. Tehtävä löytyy [lisäopetusmateriaaleista.](#)

3. Vierailun aikana

3.1. Huomioi nämä erilaisissa toteutustavoissa vierailun aikana

Opetushenkilökuntana sinulla on vierailun aikana vastuu ohjata ja mahdollistaa vierailijan ja opiskelijoiden välistä vuorovaikusta, esitellä vierailija opiskelijoille, huolehtia tunnin käytös- ja järjestysäännöistä sekä opiskelijoiden turvallisuudesta.

Erilaiset vierailun toteutustavat tuovat erilaisia vastuita ja tehtäviä vierailun aikana:

Menemme vierailulle organisaation tiloihin

- opettajan ja oppilaitoksen vastuu opiskelijoista. Huolehdi, että opiskelijat tietävät, kuinka toimia organisaation tiloissa turvallisesti
- pidä huoli, että opiskelijat tietävät myös organisaation tietosuojaan liittyvät huomiot

Vierailija tulee koululle

- kannusta nuoria vuorovaikutukseen ja esittämään kysymyksiä
- osallistu myös itse esittämällä kysymyksiä
- vuorovaikutuksen aktiivisuutta voi lisätä esim. luomalla Padletin, johon opiskelijat voivat kirjata kysymyksiä vierailun aikana

Etävierailu

- tunnet ryhmäsi parhaiten, joten valitse millä tavalla vuorovaikutus kannattaisi toteuttaa.
- opiskelijat voivat osallistua keskusteluun esim. kirjoittamalla itse kokouksen chattiin tai avaamalla mikrofonin kysymyksiä varten.
- harkitse esim. Padletin luomista kysymyksille ja ajatuksille vierailun aikana.

4.Vierailun jälkeen

4.1. Oppitunti 2 – vierailu ja purku opiskelijoiden kanssa

Vierailu ja purku sopivat yhdelle oppitunnille, mikäli olette sopineet vierailun kestoksi n. 45 min. Pidemmässä kestossa tai lähivierailussa organisaation tiloihin, varaa aikaa purkamiseen n. 20min 3. oppitunnilta. Kannustamme sekä opettajaa että työelämäedustajaa aktiiviseen rooliin ja vuorovaikutuksellisuuteen opiskelijoiden kanssa.

Voit ladata valmiin pdf- diaesityksen vierailun purkuun tästä: [Oppitunti 2- vierailun purku](#)

4.2. Tukea vierailun purkamiseen

Jotta vierailu ei jäisi irralliseksi tapahtumaksi opintojaksolla, yhteenveto ja pieni syventäminen vierailun jälkeen on paikallaan. **Alle on koottu muutamia vinkkejä vierailun purkamista varten. Hyödynnä yhtä tai useampaa.** Vierailun teemoihin kannattaa palata myös myöhemmin opintojaksolla.

Oivalluksia ja tiivistystä

Opiskelijat voivat pareittain tai pienissä ryhmissä keskustella esimerkiksi seuraavista kysymyksistä:

- Muuttuiko käsitys alasta tai ammatista vierailun myötä? Jos kyllä, niin miksi?
- Mikä oli vierailussa ja vierailijan urapolussa opettavaista?
- Voisitko nähdä itsesi työskentelemässä kyseisellä alalla?
- Tiivistäkää, millaisia eri tehtäviä kyseisellä alalla on ja millaisen koulutuksen ne vaativat. Voisitko kuvitella opiskelevasi jotain näistä vaihtoehdoista?

Mihin tämä oikein liittyy?

Vierailun sitominen opintojakson sisältöihin ja tavoitteisiin auttaa opiskelijoita ymmärtämään laaja-alaisen osaamisen merkityksen tulevaisuuden työurilla sekä suoran yhteyden opiskeltavaan aineeseen.

Ota esille opetussuunnitelmasta jakson tavoitteet ja sisällöt ([linkki Opintopolkuun](#)). Pyydä opiskelijoita keksimään esimerkkejä, miten jaksolla opitut sisällöt olisivat hyödynnettävissä vierailijan ammattialalla tai työtehtävässä.

Tavoitteena on tukea opiskelijoita näkemään oppiaineen merkitys konkreettisesti. Työelämän ja osaamistarpeiden muuttuessa voidaan pohtia myös oppiaineen merkitystä tulevaisuudessa; esim. miten maantieteen tai fysiikan tietoja ja taitoja tullaan hyödyntämään jokaisessa organisaatiossa?

Lisäopetusmateriaalit

Elämänpolkutehtävä opetushenkilöstölle

Elämänpolkutehtävää voi käyttää punaisena lankana vierailuprosessissa. **Tarkoituksena on, että tehtävän tekevät tällöin myös opiskelijat ja työelämäedustaja vierailuun valmistautuessaan.** Tehtävä auttaa hahmottamaan oman urapolkusi ja siihen vaikuttaneet tekijät. Opiskelijoille tehtäväsi lopputulokseen tutustuminen voi olla hyvin kiinnostava kokemus vierailuun valmistautumisen tai purkamisen yhteydessä.

Kirjoita elämänpolkutehtävään omia elämävaihteitasi ja -kokemuksia, jotka ovat olleet sinulle erityisen merkityksellisiä:

- vuosilukuja, jolloin olet ollut perusasteen alaluokille tai yläluokilla, suorittanut toisen tai korkea-asteen opintoja
- harrastuksia
- muuton toiselle paikkakunnalle
- työharjoittelun, opiskeluajan, kesätyöt, muut työsuhteet
- mokat/virheet/hankalat tilanteet tai tehtävät työpaikalla
- osaamista/vahvuuksia/taitoja, joista olet saanut elämäkokemusta
- kuvaa kuinka opetettava aineesi on hyödyttänyt sinua

Lataa tulostettava kuva klikkaamalla tekstiä:

[Elämänpolku tulostettava kuva](#)

Lataa tehtävä koneellesi tästä:

[Elämänpolkutehtävä opetushenkilöstölle \(pptx\)](#)

Elämänpolkutehtävä opiskelijoille

Hyödynnä ohjeistusta, jos olette sopineet yhteisen tehtävän käytöstä työelämäedustajan kanssa. Voit hyödyntää tehtävää muussakin tapauksessa opiskelijoiden orientoimisen ja vierailun purkamisen tukena.

Ennen vierailua

- Ohjeista opiskelijoita tekemään elämänpolkutehtävä kotitehtävänä tai aloittakaa tehtävän tekeminen aikataulujen salliessa jo oppitunnilla.
- Huomioithan, että opiskelijan voi olla haastavaa tehdä elämänpolkutehtävä. Oma nykyhetken sijoittaminen polulle voi olla vaikeaa. Joillekin tulevaisuus näyttäytyy valoisana ja mahdollisuuksia täynnä olevana. Toiset eivät tiedä lainkaan, mitä elämältään haluavat.

Ohjeet elämäpolkutehtävään:

Kirjoita elämänpolkutehtävään omia elämänvaiheitasi ja kokemuksia, jotka ovat olleet sinulle erityisen merkityksellisiä:

- tärkeitä vuosilukuja, esimerkiksi peruskoulun päättövuosi
- harrastuksia
- TET-jaksot, työharjoittelu, kesätyöt, vaihto-opiskeluaika
- vahvuudet, taidot ja osaamiset
- muuton toiselle paikkakunnalle
- ulkomaan matkan

Voit myös pohtia elämäpolulle, missä näet itsesi 10 vuoden kuluttua?

- millaisessa asunnossa asut / asutko kaupungissa vai maaseudulla?
- millä tavoin ansaitset elantosi?
- millaisia asioita teet vapaa-ajallasi?
- elätkö yksin vai oletko perheellinen?

Vierailun jälkeen

Alla muutamia esimerkkejä, joiden avulla voi lisätä nuorten ymmärrystä vaihtoehtoisista urapoluista tehtävän kautta vierailun jälkeen:

Elämänpolkujen erilaisuus

- Voit esitellä opiskelijoille oman elämänpolkutehtäväsi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet sinulla nykyisessä ammatissa toimimiseen?
- Muistelkaa työelämäedustajan esittelemää uratarinaa elämänpolkutehtävän muodossa. Oliko polku opiskelijoiden mielestä yllättävä vai tyypillinen? Mitkä tekijät olivat vaikuttaneet nykyisessä ammatissa toimimiseen?
- Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja opiskelijat löytävät työelämäedustajan ja opettajan elämänpoluilta verrattuna omaan tehtäväänsä?

Opiskelijoiden oma elämänpolku (voi toteuttaa pari- tai ryhmätehtävänä)

- Millaisia tietoja, taitoja ja vahvuuksia he ovat jo hyödyntäneet oman elämänpolunsa aikana?
- Miten voit hyödyntää vahvuuksiasi ja osaamistasi käsillä olevan oppiaineen opiskelussa? Entä tulevaisuudessa?
- Missä tilanteissa elämänpolullasi opetettavasta aineesta on jo ollut sinulle hyötyä (esim. kielen käyttäminen ulkomailla, kemiallisten prosessien ymmärtäminen osana kotona siivoamista tai ruoan laittoa tai matematiikan osaaminen osana kulujen jakamista ystävien kanssa tai rakentamista)?

Kohti tulevaa (voi toteuttaa pari- tai ryhmätehtävänä)

- Missä näet itsesi kymmenen vuoden kuluttua?
- Mikä on pienin mahdollinen askel, jonka voit ottaa jo tänään, että lähdet kulkemaan kohti mielikuviasi tulevaisuutta?

Linkki tulostettavaan kuvaan:

[Elämänpolku tulostettava kuva](#)

Lataa pdf- diaesitys koneellesi klikkaamalla tekstiä:

[Elämänpolkutehtävä opiskelijoille \(pdf\)](#)

Tehtäviä alojen segregaatioon liittyen

Opiskelijat eivät välttämättä ole tietoisia sukupuolen ohjaavasta vaikutuksesta opinto- ja urapoluille. Vierailun purkamisen yhteydessä voit tuoda teemaa esille hyödyntämällä lisämateriaaleista löytyviä tehtäviä. Tavoitteena on tukea nuorten urasuunnittelua kiinnostuksien ja vahvuuksien ohjaamina sekä tietoisuutta ilmiöstä.

Linkkien kautta löydät runsaasti tehtäviä ja materiaalia myös koko oppitunnin kestävään työskentelyyn.

- [Yli stereotyyppiä – keinoja sukupuolittuneiden alavalintojen purkamiseen](#) (pdf) (toim. Maisa Anttila & Elina Elme, 2022). Sisältää valmiita tehtäviä sukupuolirooleihin ja -normeihin, tasa-arvoon ja alavalintoihin liittyen.
- [Sivulta 37 -löydät kaksi n. viiden minuutin kestoista tehtävää](#) (pdf)

Potentiaali-hankkeen tehtäviä oppitunneille:

- [Tietoa-segregaatiosta-oppitunneille.pdf](#)
- [Tehtäviä omon tunnille \(pdf\)](#)
- [Lisää tehtäviä ja materiaalia opetuskäyttöön](#)

Lisäluettavaa

Ammattialojen sukupuolittuneen segregaatian purku vaatii huomiota

Ammattien eriytyminen eli segregoituminen sukupuolen mukaan on monisyinen ilmiö, johon on yhteydessä useita seikkoja. Segregaatiota voi ajatella jäävuorena, jossa eriytyminen näkyy ulospäin, mutta pinnan alla piilee useita vaikuttimia. Esimerkiksi tekijät, jotka liittyvät oppiainekiinnostuksiin, tukeen ja esteisiin, kulttuuriin, asenteisiin, odotuksiin ja mielikuviin alaa kohtaan sekä uskomuksiin omista kyvyistä voivat kaikki osaltaan vaikuttaa ammattikiinnostukseen (1). Sukupuolen kulttuuriset vaikutukset puolestaan voivat vaikuttaa siihen, millaisiin asioihin erilaisia henkilöitä kannustetaan ja ohjataan, ja tämä voi olla osaltaan yhteydessä myöhempään alojen segregoitumiseen. Kannustetaanko kaikkia sukupuolia tasapuolisesti erilaisiin toimintoihin, vai ohjataan henkilöitä automaattisesti ja ehkä tiedostamattakin esimerkiksi sukupuolen mukaan?

Ammattien eriytyminen sukupuolen mukaan, vaikuttavia tekijöitä (1, 3, 5, 6, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24).

Sukupuoliin liitetyt asenteet eivät ole aina tietoisia, mutta sukupuolten erilaisesta kohtelusta löytyy runsaasti havaintoja tutkimuksissa. Sukupuolen on nähty vaikuttavan lapsen tai nuoren saamaan kohteluun eri ikävaiheissa: esimerkiksi havainnoidessaan päiväkotiympäristöä, tutkijat huomasivat tyttöjen ja poikien saavan erilaisia kehuja ja erilaisia vastuutehtäviä. Tyttöjä kehuittiin auttamisesta ja heiltä odotettiin poikia enemmän itsenäisyyttä, poikia puolestaan kehuittiin persoonan ominaisuuksista (2). Lukiolaisia koskevassa tutkimuksessa ohjattavan sukupuolen havaittiin vaikuttavan tämän saamaan opinto-ohjaukseen. Samoista aihepiireistä kiinnostuneita tyttöjä ja poikia kannustettiin erilaisiin rooleihin, esimerkiksi tyttöjä hakeutumaan opettajiksi ja poikia johtotehtäviin (3).

Eriarvoisella kohtelulla voi olla kauaskantoisia seurauksia, esimerkiksi ammatinvalintaan liittyen. Tyttöjen on havaittu kohtaavan enemmän negatiivisia ennakkoluuloja matemaattisia taitojaan kohtaan koulussa ja kotona (4, 5,6) vaikka eroja tyttöjen ja poikien matemaattisessa osaamisessa ei ole havaittu (7, 8, 9,10). Tämä puolestaan voi vaikuttaa matemaattisen minäpystyvyyden ja matemaattisen kiinnostuksen muodostumiseen, joiden on havaittu olevan yhteydessä myöhempään kiinnostukseen hakeutua STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) -aloille (11, 12, 13). Vuoden 2017 tasa-arvobarometrin opiskelijavastaajista miehet puolestaan kokivat saaneensa naisia vähemmän tukea kotoa sukupuolelleen epätyypillisiin valintoihin peruskoulun jälkeen (14). On myös näyttöä, että miesten hakeutumista hoitoaloille ei arvoteta yhtä korkealle kuin naisten hakeutumista STEM-aloille (15). Kannustuksella voikin olla iso merkitys, kun nuori pohtii tulevia urapolkujaan (1, 3, 22,24).

Kannustuksen lisäksi sosiaalinen yhteenkuuluvuuden (belonging) on nähty olevan yhteydessä naisten kiinnostukseen hakeutua STEM-aloille ja miesten kiinnostukseen hakeutua sosiaali- ja terveys sekä koulutusaloille (16). Niiden opiskelijoiden, jotka opiskelevat sukupuolelleen epätyypillisillä aloilla, on havaittu keskeyttävän opintonsa enemmistö sukupuolta edustaviin verrattuna useammin (14). Jos sukupuolelleen epätyypillisen työ- tai opiskelupaikan ilmapiiriä ei koeta

vastaanottavaiseksi, se voi ajaa hakeutumaan sukupuolelleen tyypillisemmille aloille (17).

Sukupuolivähemmistöjen sijoittumisesta työmarkkinoille on vielä vähän tietoa (18), mutta heidän on havaittu olevan aliedustettuina STEM-aloilla. Vuonna 2023 tehty tutkimus osoitti, että teknillisillä aloilla opiskelevat muunsukupuoliset kokevat vähäisempää sosiaalista yhteenkuuluvuutta (belonging) verrattuna muihin opiskelijoihin (19). Yleisesti ottaen sukupuolivähemmistöt kokevat syrjintää työmarkkinoilla (20).

Koska segregatio on monisyinen ilmiö, tarvitaan siihen puuttumiseen yhteistyötä. Muutoksia tarvitaan asenteissa, työkulttuureissa ja yhteiskunnallisissa rakenteissa. Yhtenä tapana toimia on tarjota nuorille roolimalleja ja tietoa alojen monipuolisista mahdollisuuksista, ja näin rohkaista ja ruokkia kiinnostusta erilaisia vaihtoehtoja kohtaan. Aloja ei kuitenkaan tule arvottaa paremmiksi tai huonommiksi valinnoiksi sen perusteella mitä sukupuolta niistä kiinnostunut henkilö on. Olennaista on pyrkiä liennyttämään sukupuolen vaikutuksia ohjaavana tekijänä, jotta jokainen kykenisi tekemään valintoja kiinnostuksiansa ja vahvuuksiensa perusteella.

Kirjoittanut: Anna-Eveliina Haapakangas

Lähteet:

- 1) Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 36–49. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.36>
- 2) Katainen, R. (2014). Varhaiskasvatusta sukupuolisensitiivisesti. Teoksessa Erkanevat koulutuspolut – Koulutuksen tasa-arvon tila 2010-luvulla (toim. Pulkkinen & Roihuvuo, 2014).
- 3) Juutilainen, P.-K. (2007). Sukupuoli lukion opinto-ohjauskeskusteluissa. *Kasvatus* 2/2007.
- 4) Lummis, M., & Stevenson, H. W. (1990). Gender differences in beliefs and achievement: A cross-cultural study. *Developmental Psychology*, 26, 254–263. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.26.2.254>
- 5) McCoy, S., Byrne, D., & O'Connor, P. (2022). Gender stereotyping in mothers' and teachers' perceptions of boys' and girls' mathematics performance in Ireland. *Oxford Review of Education*, 48(3), 341–363. <https://doi.org/10.1080/03054985.2021.1987208>
- 6) Rätty, H., & Kasanen, K. (2007). Gendered Views of Ability in Parents' Perceptions of Their Children's Academic Competencies. *Sex Roles*, 56(1–2), 117–124. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9153-5>

- 7) Hutchison, J. E., Lyons, I. M., & Ansari, D. (2019). More Similar Than Different: Gender Differences in Children's Basic Numerical Skills Are the Exception Not the Rule. *Child Development*, 90(1). <https://doi.org/10.1111/cdev.13044>
- 8) Hyde, J., Lindberg, S., Linn, M., Ellis, A., & Williams, C. (2008). Gender Similarities Characterize Math Performance. *Science (New York, N.Y.)*, 321, 494–495. <https://doi.org/10.1126/science.1160364>
- 9) Lindberg, S. M., Hyde, J. S., Petersen, J. L., & Linn, M. C. (2010). New trends in gender and mathematics performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136(6), 1123–1135. <https://doi.org/10.1037/a0021276>
- 10) Zell, E., Krizan, Z., & Teeter, S. R. (2015). Evaluating gender similarities and differences using metasynthesis. *The American Psychologist*, 70(1), 10–20. <https://doi.org/10.1037/a0038208>
- 11) Blotnicky, K. A., Franz-Odenaal, T., French, F., & Joy, P. (2018). A study of the correlation between STEM career knowledge, mathematics self-efficacy, career interests, and career activities on the likelihood of pursuing a STEM career among middle school students. *International Journal of STEM Education*, 5(1), 22. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0118-3>
- 12) Chan, R. C. H. (2022). A social cognitive perspective on gender disparities in self-efficacy, interest, and aspirations in science, technology, engineering, and mathematics (STEM): The influence of cultural and gender norms. *International Journal of STEM Education*, 9(1), 37. <https://doi.org/10.1186/s40594-022-00352-0>
- 13) Oppermann, E., Vinni-Laakso, J., Juuti, K., Loukomies, A., & Salmela-Aro, K. (2021). Elementary school students' motivational profiles across Finnish language, mathematics and science: Longitudinal trajectories, gender differences and STEM
- 14) Aapola-Kari, S. (2019). Nuorten näkemyksiä sukupuolten tasa-arvosta oppilaitoksissa ja yhteiskunnassa. Teoksessa *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyseja tasa-arvobarometrista 2017* (toim. Teräsaho & Närvi, 2019). THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137765>
- 15) Block, K., & Croft, A., De Souza, L., & Schmader, T. (2019). Do people care if men don't care about caring? The asymmetry in support for changing gender roles. *Journal of Experimental Social Psychology*, Volume 83, Pages 112-131, ISSN 0022-1031. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2019.03.013>.
- 16) Tellhed, U., Bäckström, M., & Björklund, F. (2017). Will I Fit in and Do Well? The Importance of Social Belongingness and Self-Efficacy for Explaining Gender Differences in Interest in STEM and HEED Majors. *Sex Roles*, 77(1–2), 86–96. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0694-y>
- 17) Blickenstaff, J. (2005). Women and science careers: Leaky pipeline or gender filter? *Gender and Education*, 17(4), 369–386. <https://doi.org/10.1080/09540250500145072>
- 18) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2020. Media voi tukea nuoren ammatinvalintaa sukupuolitietoisella viestinnällä. <https://blogi.thl.fi/media-voi-tukea-nuoren-ammatinvalintaa-sukupuolitietoisella-viestinnalla/>
- 19) Bairoh, S. (2023). The Gender(ed) Gap(s) in STEM Explaining the persistent underrepresentation of women in STEM careers. 10.13140/RG.2.2.17484.39046
- 20) European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). (2020). A long way to go for LGBTI equality. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. PDF ISBN 978-92-9474-997-0. doi:10.2811/TK-01-20-462-EN-N. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf#page=13&zoom=100,0,0
- 21) MacPhee, D., Farro, S., & Canetto, S. S. (2013). Academic Self-Efficacy and Performance of Underrepresented STEM Majors: Gender, Ethnic, and Social Class Patterns. *Analyses of Social Issues & Public Policy*, 13(1), 347–369. <https://doi.org/10.1111/asap.12033>
- 22) Bottia M.C., Stearns, E., Mickelson, R.A., Moller, S. & Valentino, L. (2015). Growing the roots of STEM majors: Female math and science high school faculty and the participation of students in STEM, *Economics of Education Review*, Volume 45, Pages 14-27, ISSN 0272-7757, <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2015.01.002>.
- 23) ILO international labour organization. (2017). Breaking barriers: Unconscious gender bias in the workplace [Report]. http://www.ilo.org/actemp/publications/WCMS_601276/lang-en/index.htm
- 24) Olsson, Maria & Martiny, Sarah. (2018). Does Exposure to Counterstereotypical Role Models Influence Girls' and Women's Gender Stereotypes and Career Choices? A Review of Social Psychological Research. *Frontiers in Psychology*. 9. 10.3389/fpsyg.2018.02264.